

nowiły dla nich głównie środek transportu, którym mieli być dostarczeni na miejsce akcji. Anonim potwierdza ich użycie w działaniach pod Nikeą, a w Kastorii mogli stanowić pewien element sił Aleksego I. Nie mamy też pewności co do ich etnicznego pochodzenia. Umiejętne wykorzystanie tych ludzi zadecydowało o sukcesie poczynań Aleksego.

Łodzie w rękach Aleksego I miały za zadanie zminimalizować straty, na które mogła się narazić jego armia podczas przedłużających się działań oblężniczych. Kierując się zasadą, że w działaniach oblężniczych należy przede wszystkim wykorzystywać ludzkie słabości, a dopiero później polegać na zdobyczach techniki⁶³, Aleksy w obu akcjach militarnych wykorzystał łodzie jako element psychologicznego nacisku na obleganych.

Wykorzystał do tego celu element zaskoczenia, wspólny dla obu wydarzeń. Zaskoczenie w Kastorii miało podwójną przyczynę (użycie floty i nagły atak), podczas gdy w Nicei wywołało je tylko pojawienie się floty. Psychika obleganych została również poddana próbie w wyniku podobnego ataku, którego dokonali przerzuceni przez flotyllę żołnierze w miejscach, gdzie obrona twierdz była najsłabsza. Nagłe pojawienie się w tych miejscach Bizantyńczyków uświadamiało obrońcom, że nie ma już dla nich odwrotu. Aleksy pozostawił im dwa wyjścia: albo walka za wszelką cenę do końca, albo ratowanie własnej skóry przez wchodzenie z nim w układy. W wypadku Nikei dochodzi również czynnik trzeci, jakim byli oblegający miasto krzyżowcy, których konkurujący z nimi Bizantyńczycy przedstawiali jako główne zagrożenie dla życia tureckich obrońców miasta. Obrońcy zarówno Kastorii, jak i Nikei wybierali poddanie się na pewnych warunkach cesarzowi, zamiast przedłużających się krwawych walk.

Celem tego artykułu było przedstawienie działań dywersyjno-kontrolnych, w których użyto łodzi transportowo-bojowych, jakie stosowała armia bizantyńska w czasie trwania oblężeń fortec i miast zajętych przez wroga, a położonych nad jeziorami wewnątrz ładu. Wybór takich działań, jak starałem się powyżej udowodnić, nie został dokonany przez Aleksego I przypadkowo. Umocnienia bizantyńskie charakteryzowały się dość dużą wytrzymałością na zniszczenia, a zarówno w wypadku Kastorii, jak i Nikei mamy do czynienia z twierdzami bizantyńskimi. Oblężenie takich silnych fortyfikacji było bardzo kosztowne i przede wszystkim czasochłonne. Jednak dla Bizantyńczyków dysponujących ogromnymi możliwościami technicznymi, które znacznie przewyższały zdolności ich adwersarzy, istnienie w pobliżu fortyfikacji akwenów śródlądowych, mogło być czynnikiem znacznie ułatwiającym oblężenie. Wybór łodzi jako środka wsparcia w obu wypadkach, połączony z zaskoczeniem przyniósł sukces Aleksemu I, gdyż skrócił czas oblężenia. O sukcesie zadecydowało zarówno właściwe wykorzystanie i wyszkolenie bizantyjskich żołnierzy, jak i dyplomacja, którą się posłużono na ostatnim etapie działań.

---

⁶³ E. M c G e e r, *Byzantine Siege Warfare in Theory a Practice. The Medieval City under Siege*, ed. by M. W o o l f, Woodbridge 1995, s. 129.

**THE BOATS DURING THE SIEGE OPERATION ON THE LAKE.
TWO EPISODES FROM THE TIME OF ALEXIOS I KOMNENOS**

Summary

In his article, the author took up an issue which is described but rarely in the history of military science. Even if combined ground-water operations were resorted to in different historical periods, on the whole it was the larger floating units that were used in them. Exceptionally, when the theatre of military operations was situated in the vicinity of rivers or small lakes and if one of the opponents treated these water reservoirs as a strategic element, boats and other craft more or less adapted to military operations were being used. The latter could be used as combat units or else as means of transport. The author subjected to analysis two examples of the use of combat boats by Byzantines at the time of Alex I Komnen (1081–1118) during the sieges of fortresses situated on the lake shores: namely that of Kastoria lake in 1083 and that of Nikea lake in 1097. In the first case, it was the Normans who were the defendants, whereas in the second case, it was the Sedgwick Turks, whereas the Byzantines cooperated with the Crusaders from the I Crusade. On the basis of detailed analysis of historical sources, the author presented above all the sabotage and control activities carried out by the Byzantines by means of the transport-combat boats which thanks to the excellent knowledge of the terrain by the Byzantines and the perfect synchronization of their actions with that of their infantry units, constituted an element of surprise for the opponents, ultimately determining the result of the battle. What proved to be a decisive element was the perfect training of the Byzantine soldiers and the foresight of their commanders, particularly as regards the use of tactical measures. As regards the issue of taking advantage of the victory (particularly in the case of Nikea lake), it was also the efforts of the Byzantine diplomacy, far superior to that of the allies and opponents that played an important role here.